

УДК 37.018.3 (477.87) «191» (043.5)
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.48.439-443

Черепаня Марія Тарасівна

доктор філософії з педагогічних наук
асистент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна
mariia.cherepania@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2333-5140>

СПІВПРАЦЯ ЗАКЛАДІВ ІНТЕРНАТНОЇ ОСВІТИ ЗАКАРПАТТЯ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ З БЛАГОДІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Анотація. Діяльність закладів інтернатного типу в Закарпатті першої половини ХХ століття організувалася та здійснювалася за безпосередньої участі держави, проте активну підтримку життєдіяльності таких закладів здійснювали й різноманітні благодійні організації. Мета дослідження – вивчення напрямів співпраці закладів інтернатного типу в Закарпатті першої половини ХХ століття з благодійними організаціями. Методи дослідження: пошуково-бібліографічний задля вивчення архівних і бібліотечних каталогів, фондів та описів; контент-аналіз архівних матеріалів з метою виявлення ретроособливостей організації і змісту співпраці закладів інтернатного типу Закарпаття з благодійними організаціями; інтерпретації та узагальнення – з метою актуалізації і визначення шляхів упровадження конструктивного історичного досвіду в сучасну практику інституційного догляду, формулювання висновків. Діяльність закладів інтернатного типу першої половини ХХ століття супроводжувалася активною підтримкою благодійних громадських організацій, які діяли в період перебування закарпатських земель у складі Австро-Угорщини та Чехословаччини, серед яких: Ліга захисту дітей (створення інтернатів при ремісничих училищах; проведення благодійних заходів; підтримка сімей, що опинилися в складних життєвих обставинах; організація кампаній з оздоровлення дітей); спілка «Школская помощь» (співпраця в сфері освіти вихованців дитячих інтернатів, шкільні акції); спілка «Надія» (опіка над дітьми ветеранів війни); спілка церковних учителів (опіка дітьми-сиротами парафіяльних та державних учителів, допомога в навчанні в закладах педагогічної освіти); спілка «Патронаж» (опіка самотніми матерями); консультативний центр «Нашим дітям» (піклування про здоров'я соціально незахищених дітей); Масарикова ліга проти туберкульозу (оздоровлення дітей).

Ключові слова: інтернати; дитячі будинки; благодійництво; Закарпаття.

Вступ. Комплексний аналіз та критичне переосмислення наявних історико-педагогічних досліджень засвідчує актуальність проблеми розвитку та модернізації діяльності закладів інтернатного типу в Україні шляхом виокремлення, систематизації та актуалізації вітчизняного ретродосвіду, цілісність якого забезпечується шляхом його виявлення в різних регіонах нашої держави. Процес становлення та розвитку закладів інтернатного типу в Закарпатті першої половини ХХ століття відбувається в часі перебування закарпатських земель у складі різних європейських держав, що сприяло впровадженню власне європейського досвіду становлення інтернатної освіти, синтезу різноманітних підходів у реалізації європейських моделей суспільного виховання дітей. Діяльність закладів інтернатного типу в заявлений нами хронологічний період організувалася та здійснювалася за безпосередньої участі держави, проте вже з початку ХХ століття активну підтримку життєдіяльності таких закладів здійснювали й різноманітні благодійні організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення та розвиток закладів інтернатного типу в історико-педагогічному вимірі вивчали В. Виноградова-Бондаренко, Л. Гребінь, В. Золотоверх, О. Парашевіна, І. Пługатор, В. Покась, Л. Рябкіна, Н. Султанова, Т. Янченко та ін. Регіональний аспект діяльності інтернатних закладів знайшов відображення в наукових розвідках А. Аблятипова, О. Ільченко, О. Карпенко, Н. Касьянової та ін. Зазначимо, що обов'язковою складовою цих досліджень було вивчення участі благодійних організацій у житті інтернатних закладів. Серед історико-педагогічних досліджень, присвячених становленню та розвитку інтернатної освіти в Закарпатті – наукові розвідки А. Машкаринець-Бутко, М. Маринкевича, М. Попадича та ін. Разом з тим, ці дослідження інтерпрету-

ють розвиток закладів інтернатного типу вже у радянському періоді.

Метою статті є вивчення напрямів співпраці закладів інтернатного типу в Закарпатті першої половини ХХ століття з благодійними організаціями.

Методи дослідження: пошуково-бібліографічний задля вивчення архівних і бібліотечних каталогів, фондів та описів; контент-аналіз архівних матеріалів з метою виявлення ретроособливостей організації і змісту співпраці закладів інтернатного типу Закарпаття з благодійними організаціями; інтерпретації та узагальнення – з метою актуалізації і визначення шляхів упровадження конструктивного історичного досвіду в сучасну практику інституційного догляду, формулювання висновків, рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Становлення та розвиток закладів інтернатного типу в Закарпатті першої половини ХХ століття залежав, насамперед, від освітньої та соціальної політики держав, до складу яких належали закарпатські землі. Зазначимо, що ще на початку ХХ століття перед угорським урядом постала проблема, пов'язана з особливою увагою щодо вирішення питання створення спеціальних закладів, які б могли не тільки забезпечити повне утримання дітей-сиріт і дітей, які потребували спеціального догляду, але й забезпечити їх повноцінний розвиток, освіту і виховання. Насамперед, угорською владою було прийнято ряд законодавчих актів, які врегульовували питання створення системи інституційного догляду за дітьми, визначали умови, за яких діти направлялися до інтернатних закладів, їхній статус тощо. Так у 1901 р. було прийнято два важливі закони – Закон VIII «Про державні дитячі притулки» (визначав юридичні, організаційно-структурні, матеріально-технічні умови створення дитячих притулків) та Закон XXI «Про дітей, які досягли 7-річного віку та потребують державної допомоги»

(регламентував перебування дітей від 7 до 15 років у закладах інтернатного типу, в тому числі й передача на виховання в сімейні форми). «Державні дитячі заклади в інших регіонах держави, – зазначається в Законі VIII, – можуть створюватися за умови наявності там дитячих установ і спроможності місцевих громад забезпечити належним чином їх життєдіяльність» [1, §1]. На початку ХХ століття виховання дітей у притулку здійснювалося виключно на засадах сімейних цінностей, адже перебування дитини в дитячому притулку в тогочасній Австро-Угорщині розглядалося скоріше як виняток, аніж правило [2, с. 158]. Таким чином, після прийняття цих законів на угорській території Австро-Угорської імперії функціонувало 17 державних дитячих притулків. Причому, вони діяли як на внутрішніх угорських територіях (9 притулків), так і на прилягаючих до імперії землях (8 притулків) [2, с.159]. Закарпатські землі саме належали до прилягаючих, і, відповідно, тут функціонував державний дитячий притулок з центром у м. Мукачеві. Регіональні державні дитячі притулки підпорядковувалися Центральному державному дитячому притулку в м. Будапешт. На початку ХХ століття на угорській території Австро-Угорської імперії була розвинена система соціальних інституцій, які надавали допомогу в системі державного захисту дитинства. Зокрема, це заклади інтернатного типу, які створювалися для дітей, які мали певні відхилення в розумовому та фізичному розвитку (розумововідсталі, сліпі, глухонімі, з вродженим каліцтвом, хворі на анемію, туберкульоз та ін.) і не могли бути передані у сімейні форми виховання; дітей, які були схильні до асоціальної поведінки й потребували особливого виховання або перевиховання; підлітків (хлопців і дівчат), які досягли 15-річного віку й потребували здобуття певної професії; дітей, які виявляли здібності в навчальній діяльності й за підтримки благодійників продовжували навчання в освітніх закладах (гімназіях, семінаріях, університетах). На Закарпатті в цей період були збудовані та відкриті такі заклади інтернатного типу, як: Мукачівський державний дитячий будинок (з 1901 р.), Надьсевлюшський дитячий будинок (з 1904 р.), Ужгородська інтернатна школа для глухонімих (з 1904 рр.).

Заклади інтернатного типу в Австро-Угорщині створювалися за тісної співпраці держави, територіальних громад, благодійних фондів та організацій. Зокрема, серед благодійних організацій цього періоду особливо вирізняється Ліга захисту дітей (угорською: Gyermekvédelem Lige), що була створена у 1906 р. графом Ліпотом Едельшаймом-Дюлаї (угорською: Gróf Edelsheim-Gyulay Lipót) на підтримку державного захисту дітей. Основна мета діяльності Ліги полягала в громадській підтримці всіх напрямів діяльності держави, спрямованих на захист дитинства, ініціюванні та реалізації різних заходів з питань захисту дітей на урядовому, судовому та виконавчому рівнях [2, с. 162]. Робота Ліги захисту дітей широко розповсюджувалася по всій території імперії, а, особливо, у віддалених від Будапешта землях, у тому числі й закарпатських. Результати діяльності Ліги проявлялися через створення інтернатів при ремісничих училищах; проведення благодійних заходів; підтримка сімей, що опинилися в складних життєвих обставинах тощо. На території Закарпаття діяльність Ліги захисту дітей проявилася в організації кампанії по оздоровленню дітей, які хворіють туберкульозом, а також розбудові та підтримці дитячого притулку для хлопців на 100 вихованців у м. Надь Севлюш.

Після переходу закарпатських земель під юрисдикцію Чехословаччини було оновлено нормативно-

правову базу діяльності закладів інтернатного типу, прийнято ряд важливих законів: Закон 256 «Про захист дітей-сиріт та дітей, народжених поза шлюбом» (1921 р.), Закон 56 «Про всиновлення» [362], Закон 29 «Про державний захист дітей-сиріт та дітей, народжених поза шлюбом» (1930 р.). У цей період на території Підкарпатської Русі, окрім дитячих будинків/притулків, також діяли й інші заклади інтернатного типу, серед яких: спеціальні школи (для дітей з вадами психічного та фізичного розвитку, школи для сліпих, для глухих); допоміжні школи для відстаючих дітей; інтернати при закладах освіти (горожанських школах, гімназіях, семінаріях тощо).

Цікавим фактом з чехословацького періоду в Закарпатті є організація діяльності закладів інтернатного типу для незаміжніх матерів з новонародженими дітьми та організація профілактично-просвітницької роботи з ними (рис.1). Згідно статистичних даних, представлених у річних звітах Мукачівського державного дитячого будинку, велика кількість дітей, які перебували на вихованні в ньому, були народжені поза шлюбом. Відтак, матері, які їх народжували, перебували в зоні ризику, адже переважно це були дівчата/жінки з незаможних сімей, які працювали у наймах і не були забезпечені власним житлом. Кількість народжених позашлюбних дітей була достатньо великою. Наприклад, жупан Ужанської жупи у зверненні до Реферату соціальної опіки (лист № П.-7491/1923 від 22.09.1923 р.) зазначає, що щороку тут народжується понад 300 позашлюбних дітей, і відкриття притулків для позашлюбних новонароджених дітей у Підкарпатській Русі є необхідним, у першу чергу, з санітарно-гігієнічних та соціальних причин [3, арк. 38]. Перший притулок для незаміжніх матерів був відкритий у м. Мукачеві за сприяння Реферату соціальної опіки та Крайового товариства Червоного Хреста, які з дозволу Міністерства соціальної опіки в Празі придбали для цих цілей будинки у Мукачеві, обладнали його всім необхідним інвентарем [3, арк. 58-60]. До притулку могли потрапити тільки вагітні дівчата/жінки, які не мали свого житла або осіб, які піклувалися про них. Загальне управління притулком для незаміжніх матерів здійснював кураторій, який очолював лікар, а також 4 члени кураторію з представників місцевого осередку Червоного Хреста, які обиралися на 3 роки [3, арк. 61].

Окрім того, товариство Червоного Хреста у Підкарпатській Русі організувало діяльність консультативних центрів «Охорона матері і дитинства» в Мукачеві (у 1920 р.), Ужгороді (у 1921 р.), Ясіні (у 1921 р.), Великому Березному (у.1922 р.), Сваляві (1922 р.).

Рис. 1. Діяльність консультативних центрів Підкарпатської Русі: «Охорона матері і дитинства», «Нашим дітям»

Метою таких консультаційних центрів було надання лікарської, соціальної, педагогічної допомоги матерям з питань догляду за дитиною, її здоров'я, розумового, психічного та фізичного розвитку. Важливим напрямом роботи консультаційних центрів була профілактична робота, а також поширення просвітницької інформації з питань санітарії та гігієни. У звіті про роботу консультаційного центру «Нашим дітям» у м. Мукачево за 1921-1926 рр. зазначається, що кількість дітей, яким було надано допомогу впродовж звітнього періоду, становить 5217 осіб, медичних оглядів проведено – 20.541, з соціальною та профілактичною метою було відвідано 4.488 сімей та зроблено 819 відвідин дитячих закладів, безкоштовно надано ліки 3.697 дітям, одяг – 634 дітям, направлено до лікарні – 371 дитину та 644 дітей відправлено до амбулаторій та ін. [4, арк. 4]. Також товариство Червоного Хреста інформувало Реферат соціальної опіки про необхідність відкриття консультаційного центру в гірських районах, особливо на Верховині [5, арк. 1, 14-18]. Так, упродовж наступних років консультаційні центри «Нашим дітям» були відкриті у Великих Лучках, Воловому, Довгому, Тячеві, Хусті [5, арк. 40].

Серед інтернатних закладів цього періоду згадаємо і про санаторний заклад для дітей з вадами здоров'я в селищі Поляна, що входив у структуру Мукачівського державного дитячого будинку. Варто зазначити, що Поляна вже в першій половині ХХ століття завдяки лікувальним властивостям води була відомим курортом. Невипадково ще угорським урядом тут було закладено філію Мукачівського державного дитячого притулку для дітей з вадами здоров'я. Міністерство соціальної опіки Чехословаччини своїм розпорядженням № 9258/І. – 23 від 19 червня 1923 р. започаткувало роботу літнього оздоровчого закладу для дітей у Полянні. До оздоровчого закладу передбачалося приймати дітей для зміцнення їх здоров'я після пережитих захворювань, щоб у подальшому їх можна було передати на виховання у прийомні сім'ї в сільські місцевості. Перших 18 вихованців з Мукачівського державного дитячого будинку було доправлено до оздоровчого закладу в Полянні вже у червні після обстеження й виявлення у них туберкульозу. Варто наголосити, що доправлення дітей відбувалося за сприяння Червоного Хреста (транспортування неходячих) та Масарикової Ліги (сплачувала щоденно за кожного вихованця, який перебував у закладі, по 10 корун) [6, арк. 9]. Окрім закладу в Полянні, де вихованці Мукачівського державного дитячого будинку могли оздоровлюватися, за сприяння Товариства Червоного Хреста Підкарпатської Русі у 1925 р. були відкриті оздоровчі колонії у с. Кваси та с. Анталовці [7, арк. 65].

Окрім Мукачівського державного дитячого будинку та його структурних підрозділів, у Підкарпатській Русі діяли дитячі сиротинці, організовані благодійними організаціями та релігійними об'єднаннями. Серед них, сиротинець у с. Нересниця, який заснований у 1924 р. за сприяння Товариства Червоного Хреста Підкарпатської Русі (рис. 2). «Сиротинець створений, – зазначається у Статуті, – для дітей-сиріт та напівсиріт з морально вразливих родин. ... Основна мета діяльності сиротинцю, щоб кожна сирота

Рис. 2. Сиротинець у с. Нересниця, відкритий за сприяння Товариства Червоного Хреста

мала дім, у якому їй забезпечать достойним життям, і разом зі школою виховують справжнього громадянина, здатного до праці. ... Сиротинець має створити сприятливі умови для душевної та фізичної цілості» [7, арк. 21-23]. До нього приймали дітей-сиріт та напівсиріт від 2 до 14 років. Перевага при прийомі надавалася таким дітям, чиї батьки загинули під час війни. У 1924 р. у сиротинці перебувало 35 дітей, з них: а) хлопців – 27, дівчат – 8; б) сиріт – 28, напівсиріт – 6, покинутих – 1 [7, арк. 24].

За сприяння греко-католицької єпархії в Ужгороді діяв дитячий притулок для дівчат-сиріт «Erzsébet/Єлизавета». Архівні джерела засвідчують, що на час встановлення Чехословацької влади на початку 1919-1920 навчального року, в закладі перебувало 92 вихованки [8, арк. 2]. Утримання закладу було досить важким тягарем для єпархії, відповідно, адміністрацією закладу було висловлено прохання до нової влади щодо надання фінансової підтримки [8, арк. 24], [9, арк. 1].

З метою координації дій спілок, благодійних фондів, громадських організацій 31 квітня 1923 р. у м. Мукачево було створено регіональне відділення державного комітету опіки молоді, на установчих зборах якого був прийнятий Статут спілки «Земського комітету опіки молоді Підкарпатської Русі» [10, арк. 19], в якому визначалися основні цілі його діяльності, зокрема: об'єднати зусилля всіх бажаючих піклуватися про молодь краю, співпрацювати з державними установами та закладами, визначати проблеми, пов'язані з опікою над дітьми та молоддю, сприяти їх подоланню.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні **висновки:** ефективній діяльності інтернатних закладів у Закарпатті першої половини ХХ століття сприяла тісна співпраця державних та недержавних (громадських, релігійних, приватних) організацій, які не тільки підтримували належне матеріально-технічне забезпечення цих закладів, але й піклувалися про оздоровлення вихованців, їх навчання та розвиток. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні європейського історико-педагогічного досвіду з питань деінституалізації інтернатної освіти та шляхів його впровадження в сучасних реаліях нашої держави.

Список використаної літератури

1. Törvénycikkaz állami gyermekmenhelyekről: évi VIII 1901. URL: <http://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=90100008>. (дата звернення: 19.03.2021).
2. Révai Nagy lexikona. Az Ismeretek Enciklopédiája. Huszon egy kötetben. IX kötet. Budapest, Révai testvérek irodalmiintézet részvény társaság, 1913. 810 old.
3. Реферат Соціальної Опіки Підкарпатської Русі, м.Ужгород, 1923 р. Розпорядження Міністерства соціальної опіки, листування з шкільним відділом, товариством «Червоного Хреста». ДАЗО. Ф. 37. Оп. 1. Спр. 259. Арк. 1-61.

4. Реферат Соціальної Опіки Підкарпатської Русі, м. Ужгород, 1926 р. Звіт Мукачівської дитячої консультації «Нашим дітям» за час від жовтня 1921 р. по травень 1926 р. ДАЗО. Ф. 37. Оп. 1. Спр. 426. Арк. 1-4.
5. Реферат Соціальної Опіки Підкарпатської Русі, м. Ужгород, 1922-1925 рр. Розпорядження Міністерства соціальної опіки, листування з Дивізією Чехословацького Червоного Хреста про допомогу на утримання дитячих притулків в с. Нересниці, Ясіня. ДАЗО. Ф. 37. Оп. 1. Спр. 146. Арк. 1-51.
6. Реферат Соціальної Опіки Підкарпатської Русі, м. Ужгород, 1923-1925 рр. Розпорядження Міністерства соціальної опіки і листування з Мукачівським дитячим будинком про відкриття і роботу дитячих оздоровчих колоній. ДАЗО. Ф. 37. Оп. 1. Спр. 258. Арк. 1-48.
7. Реферат Соціальної Опіки Підкарпатської Русі, м. Ужгород, 1925 р. Розпорядження Міністерства соціальної опіки, звіти Дивізії Чехословацького Червоного Хреста в Мукачеві про роботу по охороні матерів і дітей, дитячого будинку в Нересниці, дитячої колонії в Анталевцях. ДАЗО. Ф. 37. Оп. 1. Спр. 396. Арк. 1-75.
8. Правление Мукачевской греко-католической епархии, г. Ужгород, 1920-1933 г. Дело об учреждении и деятельности Ужгородского женского сиротского пансиона «Эржебет». ДАЗО. Ф. 151. Оп. 20. Спр. 163. Арк. 1-49.
9. Правление Мукачевской греко-католической епархии, г. Ужгород, 1946 г. Платежный приказ заведующего техническим отделом народного комитета гор. Ужгорода женскому сиротскому дому. ДАЗО. Ф. 151. Оп. 24. Спр. 1129. Арк. 1-1.
10. Реферат Соціальної Опіки Підкарпатської Русі, м. Ужгород, 1922-1923 рр. Розпорядження Міністерства соціальної опіки про створення органів опіки над молоддю, статут Консультативного комітету. ДАЗО. Ф. 37. Оп. 1. Спр. 151. Арк. 1-26.

References

1. Törvénycikkaz állami gyermekmenhelyekről: évi VIII 1901. <http://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=90100008>.
2. Révai Nagy lexikona. (1913). *Az Ismeretek Enciklopédiája. Huszon egy kötetben. IX kötet*. Budapest: Révai testvérek irodalmi intézet részvény társaság.
3. *Referat Sotsial'noyi Opiky Pidkarpats'koyi Rusi, m. Uzhhorod. Rozporyadzhennya Ministerstva sotsial'noyi opiky, lystuvannya z shkil'nym viddilom, tovarystvom «Chervonoho Khresta»* [Abstract of Social Guardianship of Subcarpathian Russia, Uzhhorod. Order of the Ministry of Social Welfare, correspondence with the school department, the Red Cross Society]. (1923). (F. 37. Op. 1. Ref. 259). DAZO, Transcarpathia.
4. *Referat Sotsial'noyi Opiky Pidkarpats'koyi Rusi, m. Uzhhorod. Zvit Mukachivs'koyi dytyachoyi konsul'tatsiyi «Nashym dityam» za chas vid zhovtnya 1921 r. po traven' 1926 r.* [Abstract of the Social Guardianship of Subcarpathian Russia, Uzhhorod. Report of the Mukachevo Children's Consultation «To Our Children» for the period from October 1921 to May 1926]. (1926). (F. 37. Op. 1. Ref. 426). DAZO, Transcarpathia.
5. *Referat Sotsial'noyi Opiky Pidkarpats'koyi Rusi, m. Uzhhorod. Rozporyadzhennya Ministerstva sotsial'noyi opiky, lystuvannya z Dyviziyei Chekhoslovats'koho Chervonoho Khresta pro dopomohu na utrymannya dytyachykh prytulkiv v s. Neresnytsya, Yasinya* [Abstract of Social Guardianship of Subcarpathian Russia, Uzhhorod. Order of the Ministry of Social Welfare, correspondence with the Czechoslovak Red Cross Division on assistance in maintaining children's shelters in the village of Neresnytsia, Yasinya]. (1922-1925). (F. 37. Op. 1. Ref. 146). DAZO, Transcarpathia.
6. *Referat Sotsial'noyi Opiky Pidkarpats'koyi Rusi, m. Uzhhorod. Rozporyadzhennya Ministerstva sotsial'noyi opiky i lystuvannya z Mukachivs'kym dytyachym budynkom pro vidkryttya i robotu dytyachykh ozdorovchyykh koloniy* [Abstract of Social Guardianship of Subcarpathian Russia, Uzhhorod. Order of the Ministry of Social Welfare and Correspondence with the Mukachevo Orphanage on the opening and operation of children's health colonies]. (1923-1925). (F. 37. Op. 1. Ref. 258). DAZO, Transcarpathia.
7. *Referat Sotsial'noyi Opiky Pidkarpats'koyi Rusi, m. Uzhhorod. Rozporyadzhennya Ministerstva sotsial'noyi opiky, zvity Dyviziyei Chekhoslovats'koho Chervonoho Khresta v Mukachevi pro robotu po okhoroni materiv i ditey, dytyachoho budynku v Neresnytsi, dytyachoyi koloniyi v Antalevtsyakh* [Abstract of Social Guardianship of Subcarpathian Russia, Uzhhorod. Order of the Ministry of Social Welfare, reports of the Czechoslovak Red Cross Division in Mukachevo on work on protection of mothers and children, orphanage in Neresnytsia, children's colony in Antalevtsi]. (1925). (F. 37. Op. 1. Ref. 396). DAZO, Transcarpathia.
8. Board of the Mukachevo Greek Catholic Diocese, Uzhgorod. (1920-1933). *Delo ob uchrezhdennyy deyatelnosti Uzhhorodskoho zhenskoho syrotskoho pansyona «Erzhebet»* [The case of the establishment and activities of the Uzhgorod women's orphanage «Erzhebet»]. (F. 151. Op. 20. Ref. 163). DAZO, Transcarpathia.
9. Board of the Mukachevo Greek Catholic Diocese, Uzhgorod. (1946). *Platzhnyy prykaz zaveduyushcheho tekhnicheskym otdelom narodnoho komyteta hor. Uzhgoroda zhenskomy syrotskomu domu [Payment order of the head of the technical department of the People's Committee of the mountains. Uzhgorod to the women's orphanage]*. (F. 151. Op. 24. Ref. 1129). DAZO, Transcarpathia.
10. *Referat Sotsial'noyi Opiky Pidkarpats'koyi Rusi, m. Uzhhorod. Rozporyadzhennya Ministerstva sotsial'noyi opiky pro stvorennya orhaniv opiky nad moloddyu, statut Konsul'tatyvnoho komitetu* [Abstract of the Social Guardianship of Subcarpathian Russia, Uzhhorod. Order of the Ministry of Social Welfare on the establishment of guardianship bodies for youth, the statute of the Advisory Committee]. (1922-1923). (F. 37. Op. 1. Ref. 151). DAZO, Transcarpathia.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2021 р.

Стаття прийнята до друку 19.04.2021 р.

Cherepania Mariia

Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences
Assistant of the Department of Pedagogy of Preschool, Primary Education and Educational Management
Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

COOPERATION OF BOARDING SCHOOLS WITH CHARITABLE ORGANIZATIONS OF TRANS-CARPATIA OF THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY

Abstract. The activities of boarding schools in Transcarpathia in the first half of the XX-th century were organized and carried out with the direct participation of the state, but the active support of such institutions was carried out by various charitable organizations. The purpose of the article is to study the areas of cooperation of boarding schools in Transcarpathia in the first half of the XX-th century with charitable organizations. Methods applied: search and bibliographic method exists for the study of archival and library catalogs, collections and descriptions; content analysis of archival materials in order to identify the retro features of the organization and the content of cooperation

of boarding schools of Transcarpathia with charitable organizations; interpretation and generalization – in order to update and identify ways to implement constructive historical experience in the modern practice of institutional care, formulation of conclusions, recommendations. The formation and development of boarding schools in Transcarpathia in the first half of the twentieth century depended primarily on the educational and social policy of the states to which the Transcarpathian lands belonged. Also, the activities of boarding schools of the first half of the XX-th century were accompanied by the active support of charitable public organizations that operated during the stay of the Transcarpathian lands as part of both Austria-Hungary and Czechoslovakia, including: League for the Protection of Children (creation of boarding schools at craft schools; holding charity events; supporting families in difficult life circumstances; organization of children's rehabilitation campaigns); the union «Shkolskaia pomoch» /»School help»/ (cooperation in the field of education of pupils of boarding schools, actively carries out student actions); union «Nadiya»/»Hope»/ (guardianship of war veterans' children); union of church teachers (guardianship of orphans of parish and state teachers, assistance in teaching in pedagogical education institutions); union «Patronage» (care for single mothers); counseling center «To our children»(care for the health of vulnerable children); Masaryk League against tuberculosis (children's recovery). Coordination of the actions of this unions, charitable foundations, public organizations was established on April 31, 1923 in the town Mukachevo. This work was carried out by the regional branch of the State Committee for Youth Guardianship, which was opened in the town Mukachevo in 1923.

Key words: boarding schools; orphanages; charity; Transcarpathia.